

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1941

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46

ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Θά ελγα μόνο νά διατυπώσω μίαν εὐχή: γιά νά μὴν παθαίνει τέτοιου εἶδους ἀτυχήματα ἢ Ἀκαδημία, θά ἦταν ἰσως σκόπιμο πρὶν δημοσιευθοῦν οἱ πραγματείες τῆς νά περνοῦν ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν εἰδικῶν ἐκάστοτε μελῶν τῆς, πού νά δίνουν σὲ κάθε ἔργο καὶ τὸ δικό τους κῦρος. Εἶναι βέβαια τοῦτο κόπος καὶ εὐθύνη ἄλλα, ἀντάλλαγμα βαρῦτιμο, θά ἐπαιρναν ἔτσι στὰ χέρια τους οἱ νέοι ἐπιστήμονες ἔργα ὑποδειγματικά, ἐπάνω στὰ χνάρια τῶν ὁποίων θά μπορούσαν νά δουλεύουν τὰ παραδείγματα πρὸς ἀποφυγὴν περὶ τὸ νά ἐρχονται ἀπὸ τόσο ψηλά.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Κώστα Α. Παπαχρίστου: «Τὸ βιβλίο «*Ἐρωτος ἀποτελέσματα*» καὶ ὁ *Ψαλλίδας*», (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ «*Ἀφιέρωμα εἰς Κωνσταντῖνον Ἀμαντόν*»).

Οἱ καλύτεροι μαθητὲς τοῦ καθηγητῆ Κ. Ἀμαντόν πῆραν τὴν πρωτοβουλία νά βγάλουν ἕναν ἀναμνηστικὸ τόμο ἀπὸ διάφορες ἐργασίες τους καὶ νά τὸν ἀφιερῶσουν στὸν καθηγητὴ τους πού ἔφυγε πρόπερσι ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο. Ὁ Ἀμαντός, εἰν' ἀλήθεια, ἐργάστηκε εὐσυνείδητα μέσα στὸ Πανεπιστήμιο, καί, ἂν δὲν ἐδημιούργησε σχολὴ δική του, τουλάχιστον ἔμαθε σὲ πολλοὺς νέους φιλόλογους πὼς νά ἐργάζονται καὶ πὼς νά ἐρευνῶν. Ἀπ' τὴν πλευρὰ αὐτῆ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴ Φιλοσοφικὴ καὶ Φιλολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὠφέλησε πολύ. Ἄν μάλιστα σκεφτοῦμε πὼς στὴ Φιλοσοφικὴ καὶ Φιλολογικὴ Σχολὴ ἀπ' ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια τώρα βασιλεύει ἡ γλωσσικὴ ἀντιδραστικὴ μούχλα καὶ ἡ ξεραίλα, τὸ πέρασμα τοῦ Ἀμαντόν ἦταν ἀπὸ πολλὰς μερὶς εὐεργετικό. Ὅσο λοιπὸν κι' ἂν διαφωνεῖ κανεὶς ριζικά μὲ τὸ μεθοδολογικὸ προσανατολισμὸ τοῦ καθηγητῆ Ἀμαντόν, δὲν μπορεῖ νά μὴν ὁμολογήσῃ πὼς στάθηκε ἐρευνητικὸς καὶ οὐδέτερος μπροστὰ στὰ μεγάλα ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας πού ἐπηρέασαν θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ τὴν πνευματικὴ μας ζωὴ καὶ φυσικὰ καὶ τὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ οὐδετερότητα αὐτῆ τοῦ Ἀμαντόν ἦταν εὐεργετικὴ, μιά πού ἄλλοι συνάδελφοί του σήκωσαν φανερά τὴ σημαία τῆς ἀντίδρασης καὶ πολέμησαν μὲ μεσαιωνικά μέσα κάθε προσδευτικὴ ἰδέα καὶ κίνηση μέσα στὸ Πανεπιστήμιο.

Γι' αὐτό, ἂν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸν ἀναμνηστικὸ τόμο πού εἶναι ἀφιερωμένος ἀπὸ τοὺς καλύτερους μαθητὲς του στὸν Ἀμαντόν, θά βροῦμε ἀξιόλογες μελέτες καὶ διατριβές. Μιά τέτοια μελέτη εἶναι καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Κώστα Α. Παπαχρίστου πού φέρνει τὸν τίτλο: *Τὸ βιβλίο «Ἐρωτος ἀποτελέσματα» καὶ ὁ Ψαλλίδας*. Ὁ Κώστας Παπαχρίστου, ἂν καὶ πολὺ νέος στὰ χρόνια, ἔχει γερὴ σκέψη καὶ δείχνει πὼς εἶναι πολὺ καλὸς ἐρευνητής. Ὅ,τι δὲν ἐπρόσεξαν πρὶν ἀπ' αὐτὸν τόσοι ἄλλοι πού μελέτησαν τὸ περιεχόμενον ἑνὸς παλιοῦ βιβλίου πού ἔχει τὸν τίτλο «*Ἐρωτος ἀποτελέσματα*», τὸ πρόσεξε αὐτός. Μὲ κριτικὸ πνεῦμα καὶ μὲ ἐρευνητικὴ διαίσθηση κα-

τόρθωσε νά ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μερικὰ ἐπαναστατικὰ τραγούδια πού εἶναι τοῦ μεγάλου μας *Ρήγα τοῦ Βαλεστινῆ*. Εἶναι ὁ πρῶτος πού μᾶς δίνει μὲ πειστικὰ ἐπιχειρήματα αὐτὴ τὴν πληροφορία. Καὶ ἡ γνώμη μου εἶναι πὼς ἔχει ἀπόλυτα δίκιο. Ἡ φρασεολογία καὶ οἱ ἐπαναστατικὲς ἰδέες μερικῶν τραγουδιῶν εἶναι τοῦ Ρήγα. Ἄλλοι εἶπαν πὼς ὁ *Ψαλλίδας* ἔγραψε καὶ τὰ πεζὰ κείμενα καὶ ὅλα τὰ τραγούδια τοῦ βιβλίου «*Ἐρωτος ἀποτελέσματα*» πού πρωτοβγήκε στὴ Βιέννη καὶ πρὸ ὕστερα σὴ Βενετία (1816). Ἄλλοι πάλι ὑποστηρίζανε πὼς ποιητὴς τῶν τραγουδιῶν εἶναι ὁ *Ἀντώνιος Ζαγοραῖος*. Ὁ Παπαχρίστου ὅμως δὲν συμφωνεῖ μὲ τοὺς πρῶτους οὔτε μὲ τοὺς δευτέρους. Παραδέχεται πὼς ὁ *Ψαλλίδας* ἔγραψε μόνο τὸ πεζὸ κείμενον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ *Ἀντώνιος* ὁ *Ζαγοραῖος* ἔγραψε μόνο μερικὰ — τὰ ἐπαναστατικὰ — τραγούδια, ἐνῶ τὰ ἄλλα εἶναι τοῦ *Κάλφουλου*, τοῦ *Ἰακώβου Πρωτοψάλτη* καὶ ἄλλων *Φαναριωτῶν*. Ἔτσι, μὲ τὴν ἐργασία του αὐτῆ ὁ Παπαχρίστου πλουτίζει τὴ βιβλιογραφία πού ἔχει σχηματιστῆ γύρω στὴ μεγάλη προσωπικότητα τοῦ Ρήγα, καὶ μᾶς δείχνει μερικὲς ἀγνωστες ὡς τὰ τώρα πιυχές τῆς μεγάλης αὐτῆς προσωπικότητας. Καὶ εἶναι πολὺ παρήγορο πὼς οἱ νέοι φιλόλογοι, σὰν τὸν Παπαχρίστου, καταπιάνονται μὲ τέτοιες ἐργασίες πού δὲν ἔχουν τίποτα τὸ σχολαστικὸ καὶ δὲν εἶναι καθόλου γραμμένες μὲ πνεῦμα δασκάλικο. Σὰν ὑστερόγραφο τώρα θά ἤθελα νά κάμω μερικὲς συμπερασματικὲς παρατηρήσεις σὲ ὅσα ἔχει γράψῃ ὁ Παπαχρίστου. Δὲν συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὴ γνώμη του πὼς ἡ λέξη *ἀναλῶ* (= λυώνω), πού τὴ συνηθίζει ὁ Ρήγας στὸ βιβλίο του *Τὸ Σχολεῖο τῶν Ντελικάτων Ἐραστῶν*, εἶναι φαναριώτικος ἰδιωματισμὸς. Αὐτὸ δὲν εἶναι πέρα πέρα σωστό. Τὸ *ἀναλῶ* τὸ λένε καὶ στὸ Πήλιο καὶ κυρίως στὴ Ζαγορά. Ὁ Ρήγας φυσικὰ δὲν ἔχασε τοὺς ἰδιωματισμοὺς τῆς πατρίδας του, καὶ μάλιστα τὰ *ζαγοριανά*. Ὅπως ξέρομε, μαθήτευσε στὴ Ζαγορὰ καὶ ἰσως νά ἔκανε καὶ τὸ δάσκαλο καὶ στὸν *Κισσὸ* τοῦ Πηλίου. Λοιπὸν στὴ Ζαγορὰ, τὸ ξέρω πολὺ καλά γιὰ εἶναι ἡ πατρίδα μου, λένε τὸ *ἀναλῶ* (= λυώνω). Χρησιμοποιῶν μάλιστα πρὸς πολὺ τὸ ρῆμα *ἀναλῶ* πορὰ τὸ ρῆμα *λυώνω*. Ὁ Ρήγας λοιπὸν δὲν μπορούσε νά ἔχει ξεχάσει καὶ ὀρισμένες ἰδιωματικὲς ἐκφράσεις τῆς πατρίδας του, καὶ μάλιστα τῆς Ζαγορᾶς. Ἐπίσης ἔχω νά σημειώσω καὶ κάτι ἄλλο. Ὁ Παπαχρίστου μᾶς ξεκαθαρίζει πὼς ὁ Ρήγας, στὰ πρῶτα χρόνια τῆς πολιτικῆς του δράσης στὸ ἐξωτερικὸ, μεταχειρίζονταν τὸ παράνομα *Ζαγοριανός*. Λέγονταν *Ἀντώνιος Ζαγοριανός*. Γιὰ τὸ βαπτιστικὸ του ὄνομα *Ἀντώνης* βλέπε *Φ. Μιχαλοπούλου: Ρήγας ὁ Βαλεστινῆς*, βιογραφικὸ ἐράνισμα, Ἀθ. 1930, σελ. 24, καὶ *Κ. Ἀμαντόν: Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βαλεστινῆ*, 1930 σ. 194. Γιὰ τὸ παράνομά του ὅμως ἡ λογία παράδοση τὸν πολιτογράφησε *Φεραίος*, ἐνῶ τὸ ὄνομα αὐτὸ ποτὲ του δὲν τὸ χρησιμοποίησε ὁ Ρήγας. Τὸ παράνομα λοιπὸν *Ζαγοριανός* ἢ καὶ *Ζαγοραῖος* — ἰσως ὅμως μόνο τὸ πρῶτο — ὁ Ρήγας στὰ

πρώτα χρόνια της πνευματικής και πολιτικής του σταδιοδρομίας το χρησιμοποιούσε γιατί ο Βελεστίνος (ή πατρίδα του) ήταν άσημη και άγνωστη και στο εξωτερικό και σ' αυτήν την τουρκοκρατημένη ακόμα Ελλάδα. Μπορεί μάλιστα και να είχε λόγους, να μη θέλη να χρησιμοποιήσει παρ'όνομα Βελεστινλής. Ο Βελεστίνος τότε κατοικούσαντε μόνο από Βλάχους και Τούρκους, και οι Βλάχοι θεωρούντανε άξεστοι, όπως και τώρα ακόμα. Έπειτα, ίσως να μην είχε και πατριωτικό. Εκείνον τον καιρό, και στη Θεσσαλία και στο Πήλιο, — έχω πολλά έγγραφα που το πιστοποιούν, — συνήθιζαν να λένε ο Γιάννης του Κωσταντή, του Δημήτρη κτλ. Τα επώνυμα δέν ήταν ακόμα καθιερωμένα και γενικευμένα, και οι ταξιδεμένοι στο εξωτερικό, αν δέν είχαν επώνυμο έπερνάν το όνομα του τόπου τους: Ο Κωσταντής, ο Μωραΐτης, ο Γιώργης, ο Ρουμελιώτης, ο Δημήτρης, ο Νησιώτης κλπ. Ο Ρήγας λοιπόν προτίμησε το επίθετο Ζαγοριανός γιατί το όνομα της Ζαγοράς — και Ζαγορά τότε λέγονταν όλο το Πήλιο — ήταν πολύ γνωστό και άκουστό στο εξωτερικό (Ρωσία, Κωνσταντινούπολη, Αυστρία). Από το 17ο ακόμα αιώνα υπήρχαν ανεπιτυγμένες έμπορικές ανταλλαχικές σχέσεις Πηλίου και εξωτερικού και όλες οιπραμάτειες (μετάξι, σκουτιά, λάδια κλπ.) που βγαίνανε στο εξωτερικό, βγαίνανε σαν έμπορεύματα της Ζαγοράς. Έπειτα, ή Ζαγορά ήταν και πνευματικό κέντρο. Είχε από τις αρχές του 18ου αιώνα και σχολείο. Άρα ήταν και κέντρο πνευματικό για τα χρόνια εκείνα. Αυτοί θαρρώ να ήταν οι κυριώτεροι λόγοι που έκαναν το Ρήγα να υπογράφεται Ζαγοριανός.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ειρήνης Μιχ. Γαλανού: «Μικρές και μεγάλες αίτιες».

Πρώτη φορά διαβάζω διηγήματα της δ. Ειρ. Γαλανού κ' έτσι δέν ξέρω αν ο τόμος της αυτός, που μου έδωσε την ευκαιρία να τη γνωρίσω, είναι ο πρώτος της. Ωστόσο, τα συμπαθητικά και κάποτε ευχαρίστως φλύαρα αφηγήματά της δέ δείχνουν για πρωτόλεια, ή, κι' αν είναι, δέν έχουν τα γνωρίσματα του πρώτου φανερώματος.

Δέν υπάρχει άμφιβολία πως είναι πολλές και κάποτε μάλιστα φανερές οι επιδράσεις της δ. Γαλανού. Μά είναι φανερό επίσης πως τις έχει άφομοιώσει κατά έναν τρόπο που άποτελεί, αυτός ακριβώς, την ιδιοτυπία και την άτομικότητά της. Ρεαλισμός, φολκλόρ, ψυχογραφία, έσωτερικός μονόλογος, λυρική πρόζα, όλ' αυτά, πότε χώρια και πότε ανάκατα, μάς προσφέρονται στο βιβλίο της δ. Γαλανού με μιάν αξιοπρόσεκτη πολύ συχνά ένότητα συγκίνησης και ύφους. Όσο διαφορετικά κι' αν είναι κάθε φορά τα θέματα που καταπιάνεται ή δ. Γαλανού, τα καταφέρνει πάντα να δίνει και στην πιο αντικειμενική παράσταση έναν τόνο υποκειμενικό. Κι' ο τόνος αυτός, ο γεμάτος γυναικεία ευαισθησία, αν όχι και γυναικεία αυταρέσκεια, είναι, μαζί με μιάν ασύνειδη ίσως τάση της να πεί

και να φανερώσει πολλά, ίσως περισσότερα από όσα χρειάζονται, το κυριώτερο γνώρισμα της τέχνης της.

Όσο για το καθαρά τεχνικό μέρος, θάγα να παρατηρήσω, πως αυτή ή τέχνη του έλαχίστου, που τόσο ταιριάζει στη γυναικεία ψυχολογία και που φαίνεται να συγκινεί ιδιαίτερα τη συγγραφέα, χρειάζεται μιά πυκνότερη σύνθεση, μιά πιο στέρεη οργανική συγκρότηση από κεινην που έχουν τα διηγήματά της δ. Γαλανού. Μά νομίζω πως κι αυτή ακόμα ή βασική για μένα αδυναμία τους είναι θεληματική. Στην περίπτωση όμως τούτη υπάρχει ο κίνδυνος να χάσει το διήγημα της δ. Γαλανού το αντικειμενικό, το υλικό βάρος του, για να γίνει ένα είδος λυρικού μονολόγου, όπου τα πρόσωπα και τα πράγματα, που τα βλέπει και τα περιγράφει με πολλήν ακρίβεια κάποτε, άποτελούν μιάν άπλή διακόσμηση των υποκειμενικών διαθέσεων της. Κι' αυτό δέν είναι σωστό. Ο διηγηματογράφος εκφράζεται αντικειμενικά. Την προσωπικότητά του δέν την άποκαλύπτουν τα ίδια τα πρόσωπα που παρουσιάζει στο έργο του. Η προσωπικότητά του έγκειται στο ύφος του, φυσικά, κατά πρώτο λόγο, αλλά και στον τρόπο επίσης που εξασφαλίζει την αντικειμενική αυτοτέλεια των προσώπων και των περιστατικών, που μάς παρουσιάζει.

Πάντως ή δ. Γαλανού φανερώνει, με τις «Μικρές και μεγάλες αίτιες» της, πως έχει ταλέντο και πως μπορεί να γράφει ακόμα καλύτερα.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Παντελή Πρεβελάκη: «Ο Γκρέκο στη Ρώμη». Με 72 ελαιοέλικες εικόνες εκτός κειμένου. Έκδοση «Αετού» Δρ. 200.

Κώστα Α. Παπαχρίστου: «Τό Βιβλίο «Έρωτος άποτελέσματα» και ο Ψαλλίδας». Άνάτυπο από το «Άφιέρωμα εις Κωνσταντίνον Άμαντον».

Άθηνάς Ταρσούλη: «Έλληνικές φορεσιές».

Μήτσου Αυγίζου: «Τέλλος Άγρας και ο λυρικός λόγος». Μελέτη.

Δημητρίου Σ. Γκίνη και Βαλερίου Γ. Μέζα: «Έλληνική βιβλιογραφία, 1900-1963». Τόμος δεύτερος, 1940-1955. Πραγματεία της Άκαδημίας Άθηνών.

Άβρ. Ν. Παπαζογλου: «Μωάμεθ Β' ο Πορθητής». Μελέτη. Άνατόπωσις εκ του 13Τ' τόμου της «Επετηρίδος της «Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών».

Μιχ. Άργυροπούλου: «Σκιαγραφίαι Σμυρναίων». Άνατόπωσις εκ των «Μικρασιατικών Χρονικών».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Έπί ένα και πλέον μήνα, τα φιλολογικά δημοσιεύματα εις τον Άθηναϊκόν Τύπον, τόσον λόγω των έξαιρετικών γεγονότων όσον και λόγω του δισελίδου των εφημερίδων, όλίγα και σύντομα.

— Εις τό «Έλευθερον Βήμα» (15 Μαΐου) άρθρον του κ. Κ. Θ. Δημωρά περί του λογοτεχνικού έργου της Πηνελόπης Δέλτα, σημειώματα του κ. Ί. Ψαρούδα διά τας τελευταίας μουσικάς εκτελέσεις, εδμενέσταται έντυπώσεις του κ. Μιχ. Ροδά από τό «Άλγαλο» του κ. Ήλ. Βενέζη (12 Μαΐου) ύποδείξεις του διά την ένίσχυσιν των άνέργων ήθοποιών (30 Άπριλ.) και σημειώσεις του διά την ιστορίαν και την έκτοκτησαν του Β. Θεάτρου από του 1850, όταν ο Γρ. Καμπούργλουσ άπηθύνα την έκκλησίαν του διά την ίδρυσίν του, μέχρι των δραματικών ήμερών μας και της μετονομοσίας του εις Έθνικόν (25 Μαΐου)

— Εις την ατήν εφημερίδα (31 Μαΐου) ένδιαφέ-

Ε.Υ. ΔΕΛΤΟΣ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008